

## **Török Péter**

### 2021 - a párhuzamok találkozása.

#### Beszámoló a Bihari Múzeum munkájáról

A Bihari Múzeum 2018-ban megkezdett útját 2021-ben is tovább folytatta, annak ellenére, hogy a világjárvány nagy mértékben befolyásolta az elvégzendő munkafolyamatok döntő többségét. Egy múzeum alapvetően a jogszabályokban rögzített előírások köré építi az éves munkatevékenységét addig, amíg ezt a körülmények engedik. 2020 után 2021 sem lett az a teljes év, amelyet ideálisnak tekinthetett a magyar múzeumi közösség. A koronavírus-helyzet mellett a pályázatok arculatát felismerhetetlenségig átrajzoló szolgáltatásdrágulás olyan kihívások elé állított minden közgyűjteményt, amely sok esetben leküzdhetetlennek látszott. A Bihari Múzeum 2021-ben több nagy volumenű munkafolyamatot is vitt egyszerre. Ez más intézményeknek talán megugorhatatlan akadályt jelentett volna, de az újfalu közgyűjtemény munkatársai minden szempontból szintet léptek, és a 2021-re előírányzott feladatokat maradéktalanul teljesítették.

2021-ben az új állandó kiállítás befejezése és megnyitása a nagyközönség számára, az épületben található raktárhelyiségek átalakítása, az egész gyűjteményre kiterjedő revízió, valamint az új külső raktár előkészítése a teljes gyűjtemény fogadására voltak azok a területek, amelyeken kiemelt intenzitással dolgoztak a múzeum munkatársai.

#### **A táj és az ember**

A teljesen új állandó kiállítás ötlete még 2018-ra nyúlik vissza, amikor a sokat emlegetett Nyeregre fel! turisztikai pályázat keretében a Bihari Múzeum is lehetőséget kapott eddigi tárlata fejlesztésére. Első körben az akkor fennálló kiállítás

felfrissítése lett volna a cél, de a múzeum munkatársai egy alapjaiban más elképzeléssel álltak elő. Az ötletet a koncepció írása, majd a rendelkezésre álló források felmérése követte. Nagyon gyorsan világossá vált, hogy a turisztikai projekt nem fedezheti a teljes megújulást, ezért a múzeum két alkalommal nyújtott be pályázatot a Kubinyi Ágoston program támogatásának elnyerésére. A bírálók mindkét esetben támogatták a felvázolt terveket, és így már rendelkezésre állt az a biztosabb pénzügyi alap, amely egy kilenc kiállítási egységből álló, interaktív, 21. századi kiállítás elkészítéséhez szükséges. A kilenc egység az őskortól egészen 1979-ig mutatja be Berettyóújfalu, Berettyószentmárton történetét, valamint kitekint a Sárrét és Bihar múltjára. A tervezés során lényeges szempont volt, hogy a lehetőségekhez képest minél több műtárgyat láthassanak a látogatók. A műtárgymásolatok, informatikai eszközök használata szükséges, de nem elsődleges fontosságú egy kiállítás elkészítésénél. A múzeum szakmai közössége ragaszkodott ahhoz, hogy ne másolatokon keresztül szóljon a nagyközönséghez, hanem a múlt eredeti darabjait tárja eléjük, lehetőséget adva a közvetlen megismerésre.

A kiállítás kivitelezésében a múzeum munkatársai egytől egyig tevékeny szerepet vállaltak, legyen szó a tervezésről, a kiállításvezető szövegeinek megírásáról, vagy a padlózati burkolóelemek lerakásáról, a nyomdai termékek kihelyezéséről, a műtárgyak elhelyezéséről, esetleg a törmelék lehordásáról. Minden munkafolyamatnál szem előtt kellett tartani, hogy a megpályázott összegek a tényleges kivitelezés elkezdésekor nagy mértékben devalválódtak, ami újratervezésre, újragondolásra kényszerített minden szereplőt. A múzeum legnagyobb szerencséjére a kivitelezést végző szakemberek többsége is átértézte a feladat súlyát, a nem mindennapi kihívást, és alkalmazkodtak az újabb és újabb ötletekhez. A kiállítást igyekeztünk úgy összeállítani, hogy a látogató a rendelkezésére álló, három nyelven elérhető offline és online kiállításvezető segítségével önállóan fedezhessen fel a kilenc egységet.

A Táj és az ember. Herpálytól a faluvárosig régi/új nevet viselő állandó kiállítást hivatalosan 2021. augusztus 20-án nyitotta meg a Bihari Múzeum, amelyet év végéig 657 látogató tekintett meg.

## Fókuszban a raktárhelyzet

A Bihari Múzeum gyűjteményét két épületben őrzi:

A Kálvin tér 1. szám alatt, ahol maga a múzeum is található, két raktárban és három irodahelyiségben kerültek elhelyezésre az érzékenyebb anyagokból készült műtárgyak. A nagyobb helyigénnyel bíró állományt pedig a Wesselényi u. 1. szám – egykori Kasza iskola – alatti épületben kijelölt külső raktárban helyezte el az intézmény.

A Bihari Múzeum épületében két olyan helyiség található, amelyet alapvetően raktárként használ az intézmény. Az egyenként 30 m<sup>2</sup> alapterületű termek állományvédelmi célzatú felújítására a múzeum 2020-ban pályázatot nyújtott be, és a Járásszékhely múzeumok részére kiírt programból közel 5.000.000 forintot nyert el az átalakításra, illetve speciális tárolóeszközök beszerzésére. Ebből az összegből a két termet sikerült teljes egészében felújítani, villanyszerelési, kőműves feladatokat elvégezni, amely keretében mind a falak állapotán, mind a tetőszerkezeten érdemben változtattunk. Hatalmas előrelépés a külső természeti tényezők kizárása terén, hogy minden ablakfelület fényvédő fóliát és sötételő relexát kapott. A raktárak berendezéséhez speciális tárolóeszközöket – mdf anyagból készült szekrényeket, fotók, filmek, numizmatikai anyag tárolására alkalmas fémszekrényeket – tudtunk beszerezni, amellyel évtizedes lemaradását pótolta a Bihari Múzeum. Az igazán érzékeny alapanyaggal rendelkező műtárgyak (fotók, filmek, érmék, textilek) őrzésének területén lépett előre egy hatalmasat a múzeum.

A Bihari Múzeum külső raktára a volt Kasza iskola, egy egykoron négytantermes épület. Ebben a raktárban azon műtárgyakat őrzi a múzeum, amely terjedelme – pl. bútorzat – miatt egyáltalán nem férne el a Kálvin téri épületben, illetve alapanyagukat tekintve nem tartoznak az érzékeny tárgytypus kategóriájába. A külső raktárt az évek során a múzeum olyan fejlesztéseket hajtott végre az épületen, amely a külső természeti tényezők – napfény, csapadék, páratartalom – kizárását nagy mértékben elősegítette.

2021-ben lehetőség nyílt arra, hogy a Bihari Múzeum új, minden korábbinál megfelelőbb raktárhelyiséget kapjon a fenntartótól, amellyel végre a megfelelő színvonalat érhetné el műtárgytárolás terén az intézmény. A két részből álló épület, amely kifejezetten raktárnak készült, a közközház egykori területén áll. A múzeum által már birtokba vett első szakasz egy 12×27 m alapterületű helyiség, amihez három kisebb iroda kapcsolódik. A két nagy bejárattal rendelkező raktár-rész alkalmas a múzeumi tárgyak hosszú távú tárolására, őrzésére, de ehhez előbb tisztasági festést, fal- és járófelület javításokat kellett elvégezni. A jogszabályi kötelezettségnek megfelelően az épületet tűz- és riasztástechnikai berendezéssel látták el, és ezt követően elindulhatott a belső tér kialakításának folyamata, amely 2022-ben is zajlik. A tervek szerint a múzeum külső raktára 2022 augusztusában költözik át korábbi telephelyéről új otthonába.

Itt is megemlítendő, hogy a jelenleg még használatban lévő külső raktárban a munkatársak az ott található műtárgyállományt szállításra előkészítették, amit azt jelenti, hogy minden egyes – több ezer tárgyról beszélünk – beletárolzott darabot becsomagoltak, szállítható állapotba hoztak.

### **Revízió – Mindent vissza! Vagy mégsem?!**

A múzeumi berkekben végzett revízió nem takar mást, mint az állomány rendszeres időközönként elvégzett vizsgálatát. Ezen munkafolyamat során a múzeum munkatársai minden egyes műtárgyat kézbe fognak és megvizsgálják, hogy állományvédelmi szempontból mindent rendben találnak-e, a leltári számok jelzését ellenőrzik, illetve az elhelyezés állapotát is jelzik feljegyzésükben. A Bihari Múzeumban korábban még nem történt teljes körű revízió, ezt a jelenlegi állomány 2021 folyamán pótolta és összesen 46220 darab műtárgyat vett górcső alá.

A revízió jogszabályi háttere: A revíziót a Bihari Múzeum számára Berettyóújfalu Város Önkormányzata (4100 Berettyóújfalu, Dózsa Gy. u. 17–19.) – mint fenntartó – a Nemzeti Vagyonkezelő Zrt. megkeresésére rendelte el.

A revíziót az 1997. évi CXL. tv. 50. §. a) pontja és a 51/2015. (XI. 13.) EMMI rendelet 2. §. (2) db) pontja – egyetértésben ugyanezen paragrafus dc) pontjával

– értelmében az Önkormányzat kezdeményezte a múzeum őrzésében lévő kulturális javakat illetően, minden gyűjteményre kiterjedően.

A Bihari Múzeum – amely szervezeti egysége a Berettyó Kulturális Központnak (4100 Berettyóújfalu, Szent István tér 11.; vezetője: Kállai Irén igazgató) egy alkalommal kérte a revízióra tervezett határidő módosítását, amely 2020. december 15-én járt le, és 2021. június 30-áig vállalta a revízió lefolytatását.

A határidők módosulását nagyban befolyásolta a közel két éve húzódó nemzetközi járványhelyzet, amely több hónapon keresztül akadályozta a személyes, jelenléthez kötött munkavégzést, ez pedig elengedhetetlen feltétele a műtárgyak egyenkénti vizsgálatának.

A revízió nem csupán a fenntartó általi elrendelés miatt volt időszerű, hanem az intézmény személyi állományában végbement változások, illetve a jogszabályok által megadott, kötelező érvényű felülvizsgálatok is esedékessé váltak az állományt illetően. Le kell szögeznünk, hogy az 1974. október 17-én megnyitott Bihari Múzeum műtárgyaiban teljes körű revízió nem folyt, csak részleges, egy-egy gyűjteményre kiterjedő vizsgálatokat találhatunk a leltárkönyvekben. Nyugodtan kijelenthetjük, hogy 2020–2021 folyamán valósult meg az első, mindenre kiterjedő felülvizsgálat.

A revíziót követően a következő táblázatban foglaltuk össze azokat a főbb mutatókat, amelyeket a Bihari Múzeum állományával kapcsolatban közre kell adnunk az adatszolgáltatás szükségessége miatt.

	<b>Gyűjtemény</b>	<b>Tételszám</b>	<b>Darabszám</b>	<b>Hiány tétel</b>	<b>Hiány darab</b>
I.	Néprajz	3150	3257	127	132
II.	Régészet	623	2648		
III.	Történeti tárgy	1222	1514	84	189
IV.	Általános történeti dokumentum	7153	9037	161	191
V.	Képzőművészet	1806	1806	45	45

VI.	Irodalomtörténeti kézirát	1562	1562	14	14
VII.	Irodalomtörténeti tárgy	609	862	51	62
IX.	Numizmatika	888	1016	20	27
X.	Fotóesemény (negatív film)	4316	4316	258	258
XI.	Természet-tudományi	82	93	0	0
Ad.	Adattár (rég. VIII.)	8218	11451	39	50
Adf.	Adattári fotó	132	2344	0	0
T.	Tárgyfotó	1094	1094	0	0
M.	Munkásór	685	4503	77	623
BMS.	Technikai és segédanyag	139	717	17	74
	<b>Összesen:</b>	<b>31679</b>	<b>46220</b>	<b>893</b>	<b>1665</b>

A revíziót megelőző első lépésnek tekintjük a leltárkönyvek átvizsgálását, a hiányzó adatok rögzítését, amelyre 2019 és 2020 folyamán került sor, és összesen mintegy 12000 tételt érintett. A leltárkönyvek tisztázását követően érkezett meg a Nemzeti Vagyongazdálkodási Zrt. és Berettyóújfalu Város Önkormányzatának közös utasítása, amely a teljes körű revíziót rendelte el a Bihari Múzeum számára.

Az állomány gyűjteményenkénti revízióját az 51/2015. (XI. 13.) EMMI rendelet 3. § (1) rendelkezése alapján egy szakképzett múzeológus, egy gyűjteménykezelő és egy felsőfokú végzettséggel rendelkező restaurátor végezheti. Amennyiben az intézményben – mint ahogy a Bihari Múzeumban sem – nem dolgozik restaurátor, abban az esetben még egy szakképzett múzeológust kell bevonni a revízió folyamatába.

A Bihari Múzeum a revízió során az alább felsorolt szakképzett múzeológusokat tudta bevonni a revíziós munkafolyamatokba:

Bagdi László történész-muzeológus

Kállai Irén, néprajzi és természettudományi muzeológus, BKK igazgató

Szémánné Veres Gabriella, irodalmi muzeológus, könyvtáros, könyvtárvezető

Török Péter történész-muzeológus, múzeumvezető

A revízió munkafolyamatában az alább felsorolt múzeumi munkatársak vettek még részt:

Erős Anna Blanka közművelődési szakember

Fegyverné Marczin Vanda rendezvényszervező, múzeumpedagógus

Kondor Beáta pénztáros, teremőr

Szűcs Endre állományvédelmi asszisztens

A múzeum könyvtári állományának revízióját a Sinka István Városi Könyvtár (4100 Berettyóújfalu, Kálvin tér 1.) munkatársai végezték el, a vonatkozó jogszabályok rendelkezései értelmében.

A munkavégzés két épületben folyt:

- Berettyóújfalu, Kálvin tér 1. – a Bihari Múzeum és a Sinka István Városi Könyvtár közös épülete
- Berettyóújfalu, Wesselényi u. 1. – a Bihari Múzeum által külső raktárként használt egykori iskola épülete

A Kálvin téri épületben található a néprajzi gyűjtemény egy része (pl. textilállomány), az Általános Történeti Dokumentumok, az Irodalomtörténeti Kéziratok, az Adattár, a helyi értékkel bíró Képzőművészeti, a Numizmatikai Gyűjtemény, a különböző fotógyűjtemények, a Segédanyag és a Munkásőr Gyűjtemény jelentős része.

A Wesselényi utcai külső raktárban a néprajzi, a történeti tárgyi, a munkásőr és az irodalomtörténeti tárgyi gyűjtemények nagyobb kiterjedéssel bíró műtárgyai kerültek elhelyezésre.

A revízió során a papíralapú leltárkönyvekben szereplő bejegyzéseket ellenőrizték vissza a munkatársak, egyeztetve az excel táblákban rögzített adatokkal, illetve a Tárgyfotó Gyűjtemény darabjaival is, amely a tárgyak beazonosításához nyújtott segítséget.

A revízió során három, jogszabály által előírt listát készítettek a feldolgozók: rögzítették a fel nem lelhető műtárgyakat (hiánylista), rögzítették a duplán beletárolt műtárgyakat (dupla leltárlista) és javaslatot tettek selejtezésre (selejtezésre javasolt műtárgyak listája). Minden gyűjteményhez külön készült jegyzőkönyv, amelynek szerves részét képezi ez a háromféle lista, amennyiben az adott gyűjtemény esetében releváns.

A hiányzó műtárgyak listáját, illetve a selejtezésre javasolt műtárgyak listáját, a fenntartó és a vagyontulajdonos engedélyét követően, a minisztérium felé kell eljuttatnia az intézménynek, hogy a minisztérium adjon engedélyt a jegyzékekben szereplő műtárgyak törlésére és selejtezésére.

### A revízió főbb tapasztalatai

A revízió megindítását követően rövid időn belül megállapíthatóvá vált, hogy a teljes állományra kiterjedő revízió elmaradása az évtizedek során felgyülemlett feladatokat csak elfedte, de nem oldotta meg. A műtárgy-állományban jelentkező hiány (46220 műtárgyból 1665 darab) jelentős számnak tűnhet, de amennyiben figyelembe vesszük azt, hogy ez a lista minimum 40 éve gyarapodik, akkor a természetes elhasználódás, az állományvédelmi szempontból nem menthető tárgyak rendszeres és módszeres eltávolításával teljes mértékben kordában lehetett volna tartani ezt a hiányt. Jól látható, hogy a hiánylistákban – amelyek az adott jegyzőkönyvekhez lettek csatolva – több esetben is egy-egy jelentős darabszámmal bíró műtárgy (pl. a matematika órán használt színes lapok 100 darabos csomagja) emeli meg a hiányszámot. A gyűjtemények értékes, akár (műtárgy)piaci forgalmi szempontból is értékelhető darabjai hiánytalanul rendelkezésünkre állnak.

Érdemes megemlíteni, hogy az 1970-es, 1980-as években teljesen természetes dolog volt a műtárgyak, iratok kikérése, nem csak egy másik intézmény, hanem kutatók által is. Ezeket a kikéréseket a Bihari Múzeum esetében nem rögzítették,



nincs lehetőségünk nyomon követni, csupán a megjelenő publikációkban felbukkanó múzeumi hivatkozások engednek arra következtetni, hogy az illető tudhatott valamit az adott tárgyról, iratról, hiszen felhasználta kézírata elkészítésénél. Ezeket a szálakat megpróbáljuk visszafejteni, de a közel negyven év homályába vesző átkéréseket, kölcsönzéseket – iktatott jegyzékek nélkül – szinte lehetetlen lesz megtalálni.

A nagyobb részt fa alapanyagból készült műtárgyak esetében jellemző a selejtezésre való javaslatétel, amely nem csupán a természetes elhasználódás, hanem a megjelenő kártevők miatt kialakult visszafordíthatatlan folyamatok következménye is. Ezeket a műtárgyakat elkülönítettük az állomány többi részétől, hogy a selejtezési engedélyezés megérkezéséig más tárgyakban ne tehessen kárt az adott műtárgyakat tönkre tevő kórokozó.

A raktározási állapotok 2022 folyamán jelentős mértékben javulnak a Bihari Múzeum rendelkezésére bocsátott új raktárhelyiséggel, illetve a több éve, szisztematikusan folytatott állományvédelmi beszerzéseknek köszönhetően, amelyek során dexion salgó polcokat, speciális tárolószekrényeket, csomagolóanyagokat szerzett be az intézmény.

A revízió egyik fontos tapasztalata, hogy a felülvizsgált gyűjteményekben számos esetben rossz helyre sorolt tárgyakkal találkoztak a munkatársak, amelyeket érdemes áthelyezni egyik gyűjteményből a másikba, valós helyére besorolni az adott műtárgyat. Ez a munkafolyamat 2022–2023 során kerülhet kivitelezésre, párhuzamosan az állományvédelmi munkálatokkal. Korábban már említettük, hogy a papíralapú nyilvántartás mellett excel táblázatban is rögzítjük a leltárkönyvekben szereplő adatokat. Terveink között szerepel, hogy a gyűjtemények rendszerezése, állományvédelmi munkálatai mellett ezeket az adatsorokat is olyan állapotba hozzuk, hogy a múzeum online felületén ([www.biharimuzeum.hu](http://www.biharimuzeum.hu)) publikálni lehessen. Ezzel a lépéssel válik minden érdeklődő számára elérhetővé a Bihari Múzeum műtárgy-állománya. Kereshető, kutatható, megtekinthető.

A fentebb többször idézett jogszabály szerint egy-egy gyűjteményt – amennyiben nincs külön rendelkezés, mint az esetünkben – hétévente kell felülvizsgálni.

Jól látható, hogy a revízió elmaradása, a hiányt és a selejtezésre javasolt műtárgyak nagy csoportját tárja egyszerre a revizorok szeme elé. Ezért fontos a rendszeres, tervezett revízió, amelyet a Bihari Múzeum 2022-től rögzít és kivitelez.

A jogszabályban rögzített kötelezettségnek eleget téve, minden egyes gyűjteményről külön-külön jegyzőkönyvet készítettünk, amelynek – amennyiben releváns – szerves részét képezi a hiányjegyzék, a dupla leltározás és a selejtezésre javasolt tárgyak listája. A jegyzőkönyvben minden esetben tettünk még külön megjegyzéseket, az adott gyűjteményre vonatkozó alapvető információ rögzítésével segítettük a tárgyi anyag megismerését.

### **Bezárva és mégis nyitva**

Az állandó kiállítás építése, a belső és külső raktárak átalakítása, pakolása, kialakítása közben, a revízió folyamatos munkálatai során sem téveszthette szem elől a múzeum azon feladatait, amelyek a nagyközönségnek kívánták bemutatni a négy fal között zajló eseményeket. 2021 első fele sem volt a legideálisabb, ami a rendezvények szervezését, a múzeumpedagógiai foglalkozások megtartását illeti. Az ország sem nyitott ki, az oktatási intézmények szigorú szabályok mentén folytatták az oktatást, amely ekkor még nem adott lehetőséget a maradéktalan visszaállásra, a korlátok nélküli találkozások létrejöttére. Ettől függetlenül, ha nem is lehattunk a szó szoros értelmében nyitva, az online térben mérhetővé vált a múzeum jelenléte. Virtuális versenyek, online formában megtartott konferenciák (VIII. Bihar kutatás konferencia. Vármegyék és emberi sorsok Trianon után) jelezte, hogy a Bihari Múzeum dolgozik. A 2021 nyarára visszaálló rend tette lehetővé, hogy az intézmény munkatársai, mint az egyik főszerző közgyűjtemény, részt vegyenek a XLVIII. Országos Honismereti Akadémia lebonyolításában, amelyen hat napon keresztül láttunk vendégül mintegy 200 főt a Kárpát-medence minden szegletéből. A Trianon-témakört körüljáró rendezvény megtervezése és kivitelezése minden szempontból komoly kihívást jelentett a fentebb felsorolt munkafolyamatok mellett, de ezt az akadályt is sikerrel vette a múzeum. Emellett sikeres szakmai napot tartottunk 2021. szeptember 20-án a múzeumban, ahol a megye új állandó kiállításai mutatkozhattak be, komoly eszmecserével párosultak

a frontális előadások. Nagy sikerrel zajlottak a városi helytörténeti vetélkedők, amelyeket a Sinka István Városi Könyvtárral közösen rendezett az intézmény. Közel 100 általános és középiskolás diák nevezett erre a kicsit rendhagyó, aktivitást igénylő vetélkedőre. Büszkék lehetünk, hogy a Berettyó Kulturális Központ kezdeményezésére a múzeumban elhelyezett, de leltárba nem vett emléktábla – amely a Nagy Háborúban hősi halált halt iparosok és kereskedők előtt tiszteleg – méltó helyére került és a református templom kertjében található I. és II. világháborús hősi halottak emlékműve mellett kapott helyet. Ezzel a gesztussal a város minden évben fejet hajthat egykori lakói előtt, akik életüket áldozták a hazáért és Berettyóújfaluért.

2021. december 6-án rendeztük meg a XII. Bihari Diétát, immár személyes jelenlét mellett, amelyet sikerült egy kicsit érdekesebbé tenni azzal, hogy élő adásban közvetítettük az eseményt. A jelenlévők mellett több mint 150-en követték az interneten keresztül a konferenciát, amelyen még egy Nagy-Britanniában élő előadó is tartott referátumot, ezzel bizonyítva, hogy nincs lehetetlen, csak a formát kell megtalálni.

A Bihari Múzeum annak ellenére, hogy az első félév még inkább a világtúrányról szólt, 19 db rendezvényt szervezett, amellyel 934 érdeklődőt ért el.

Szorosan kapcsolódik a rendezvényekhez az ismeretterjesztés és azon ismeretterjesztő előadások megtartása, amely tudományos igénnyel összeállított, de könnyedebb hangvétellű bemutatók keretében elhangzott beszédekben csúcsosodnak ki. A Bihari Múzeum ezen a téren is aktívnak mondható, munkatársai nem csak a városi megemlékezéseken, avatásokon, kiállításmegnyitókön, hanem iskolai rendezvényeken, honismereti előadások formájában osztják meg tudásukat a nagyközönséggel. Bagdi László és Török Péter több ízben tartott beszédek, előadásokat, „lyukas órákat”, amelyeket 380 érdeklődő hallgathatott meg.

A Bihari Múzeum mindig fontosnak tartotta, hogy a legkisebbektől kezdve a középiskolásokig, lehetősége szerint megszólítsa az összes korcsoportot. Jól megfigyelhető az a tendencia, amely a foglalkozástípusok fejlődését, polarizálódását jelzi a külső szemlélő felé. Az évek során – reagálva a közoktatás felől érkező

igényekre – folyamatosan bővítette portfólióját ezen a területen is, és jelen pillanatban négy korcsoportnak (óvodás, alsó tagozatos, felső tagozatos, középiskolás) összesen 54 féle foglalkozást tud felkínálni az intézmény.

A féléves, kényszerű zárvatartás ellenére is mondhatjuk azt, hogy a múzeum-pedagógiai foglalkozások sikeresek, akár az intézményben, akár külső helyszínen zajlanak. Az utazó múzeum koncepcióját felhasználva a Bihari Múzeum számos alkalommal tart az épület falaink kívül foglalkozásokat, lehetőséget teremtve arra, hogy azok a diákok is átélhessék a múzeumi élményt, akik személyesen nem tudnak eljutni a Kálvin téri komplexumba. A Bihari Múzeum munkatársai 2021-ben összesen 27 foglalkozást tartottak, amelyeken 872 diák vett részt.

	Foglalkozások		
	Múzeumban	Külső helyszínen	Létszám
Óvodások	-	2	54
Általános iskolások	6	18	798
Középiskolások	1	-	20
<b>Összesen</b>	<b>7</b>	<b>20</b>	<b>872</b>

A múzeum-pedagógiai foglalkozások, a népszerűsítő előadásokon kívül van még egy terület, amely közelebb hozhatja a középiskolás diákokat a múzeumhoz, ez pedig nem más, mint az iskolai közösségi szolgálat. Az 50 órás kötelező társadalmi felelősségvállalásra nevelő rendszer azt hivatott elérni, hogy a diákok testközelből ismerkedhessenek meg olyan munkafolyamatokkal, amelyek a közösség hasznát szolgálják. Ezen területek között találjuk a kultúra és tudomány szegmensét, amelyből a közgyűjtemények elég nagy szeletet képviselnek. A Bihari Múzeum azon intézmények közé tartozik, amelyek az IKSZ indulását követően szinte azonnal fogadtak gyermekeket. 2021-ben sem lankadt a lelkesedés a múzeum iránt, hiszen öt oktatási intézményből hét diák érkezett hozzánk, akik összesen 197 óra közösségi munkát végeztek a Bihari Múzeumban.

## Elérhetőség személyes jelenléttel és/vagy online térben

A Bihari Múzeum gyűjteményét nem csupán kiállítások keretében, múzeumpedagógiai foglalkozások közben, előadások, rendhagyó órák által lehet megismerni, hanem kutatás útján is. A tudományos kutatás állampolgári jog, amelyet – ellentétben a múzeumi közegben fennálló gondolkodásmóddal – nem kell engedélyezni a közgyűjteménynek, ellenben a felhasználás folyamatát joga van keretbe foglalni, ami a kutatási szabályzatban ölt testet. A kutatási szabályzat nem önhatalmú rendelet, hanem a vonatkozó jogszabályok által engedett lehetőségek összefoglalója, amely a műtárgyak megóvására, de egyben ésszerű elérhetőségére irányul.

A járványhelyzet ennek a területnek sem kedvezett, ettől függetlenül 7 kutató fordult hozzánk segítségért, használta fel munkájához a múzeum gyűjteményét. A könyvtári gyűjteményt – amely csak helyben használható – az előbb említett okok miatt nem tudták igénybe venni a kutatók. A revízió során a könyvtár munkatársai újra rendezték az állományt, és előkészítették arra, hogy záros határidőn belül beemeljék a városi könyvtár nyilvántartásába a közel 8000 kötetet. Ezáltal kölcsönözhetővé válnak a szakkiadványok is minden könyvtárlátogató számára.

Az online térben a múzeum 2019-ben készült új honlapjával van jelen, amelyet 4641 alkalommal kerestek fel az érdeklődők. A honlapok látogatottsága – kivéve, ha valamilyen gyűjtőfelületről van szó – természetes folyamat eredményeként csökkenő tendenciát mutat, nagyobb súllyal esik a latba a közösségi média megjelenések száma és minősége. Jól mutatja ezt a múzeum Facebook oldala, amelyen a munkatársak 134 db bejegyzést tettek elérhetővé, amellyel 240663 embert ért el az intézmény. A múzeum üzemelteti a Berettyóújfalu Topotéka (<https://berettyoujfalu.topoteka.net/>) felületét is, továbbá szintén az intézmény tölti fel tartalommal, tartja karban. Ezen felület még nagyon sok kiaknázatlan lehetőséget rejt magában, amelyen az elkövetkezendő években folyamatosan dolgoznak a kollégák. Újdonságként számolhatunk be a múzeum saját Youtube-csatornájáról, amely a közvetített konferenciák, előadások, programok szerkesztett verzióját hivatott elérhetővé tenni. Jelen humánerőforrás-kapacitás mellett ezen elektronikus felületek működtetése lehetséges, a naponta több alkalommal frissülő alkalmazások (pl. Instagram) üzemeltetése nem megoldható az intézmény keretei között.

Az online jelenlét, láthatóság témakörében nem csak a közlő felületek képezik a lényegi elemet, hanem a múzeum alapvető funkciójához – a műtárgyak bemutatása, elérhetővé tétele – kapcsolódó állománypublikálás is. A különböző felületeken 2350 műtárgy adatait és/vagy digitális képét lehet elérni, ami az egész gyűjtemény 4,6%-át jelenti. Előrelépést ezen a téren csak humán erőforrás és technikai fejlesztéssel lehet elérni, ami 2021-ben nem tekinthető reális elvárásnak.

### **Gyűjteményi kérdések**

A gyűjteményi munkafolyamatok 2021-ben nagyobb részt a már fentebb részletes leírt revízióra fókuszáltak. Természetesen a múzeum nem mondott le a gyarapodásról, mind megkeresések, mind terepmunka közben feltárt, múzeumi állományba emelhető tárgyak felkutatása is zajlott egész évben. A gyűjtőmunka eredményeként 77 darab tárgyat vettünk be a gyarapodási naplóba, illetve közel 200 tárgy várja, hogy a felajánlóval ajándékozási szerződést kössünk. A revízió során a bizonytalan státusban lévő, a leltári szám nélkül fellelt tárgyakat gyarapodtattuk, illetve a numizmatikai gyűjtemény esetében 71 új tételt vettünk nyilvántartásba.

Megkerülhetetlen kérdés, hogy a műtárgyak milyen arányban érhetőek el a nagyközönség számára, hiszen a láthatóság egyik alapvetése, hogy a múzeum az általa őrzött tárgyakat mutatja be minden rendelkezésére álló platformon. Napjainkban ez a bemutatás-érdeklődés teljes mértékben az online tér felé tolódott el, ami a gyors információszerzési igény miatt egyre inkább fokozódni látszik. A Bihari Múzeum saját oldalán a numizmatikai és természettudományi gyűjteményét tette elérhetővé, egyelőre kereshető adatbázisként, összesen 910 tárgy között lehet keresni. A Berettyóújfalu Topotéka, a MúzeumDigitár és a Bihar kutatás honlap mintegy 1900 rekordot tartalmaz, ami a múzeum állományának kereshetőségét segíti.

A műtárgyvédelem mindennapos feladataink közé tartozik, amelyet nem lehet pusztán kampányszerűen végezni. A műtárgyak állandó felügyeletet igényelnek, amelyet a múzeum műtárgyvédelmi asszisztense lát el.

1. Megelőző állományvédelemre szoruló összes műtárgy száma  
650 db
2. Aktív állományvédelmi kezelésre szoruló összes műtárgy száma  
260 db
3. Tárgyévben megelőző állományvédelembe vont összes műtárgy száma  
690 db

### **A tudomány szolgálatában**

A múzeumok jogszabályban rögzített feladata, hogy a szakmunkatársak tudományos kutatást végezzenek, elsősorban az adott intézmény gyűjtőterületéhez, gyűjtőköréhez kapcsolódó kérdésekben. Nem kivétel ez alól a Bihari Múzeum sem, amely 2018 óta igyekszik felkapaszkodni a magyar tudományosság térképére, amelyet nem csak azzal kívánt és kíván elérni, hogy kiadja a Bihari Múzeum Évkönyvét, hanem olyan projektekhez kapcsolódik, olyan munkákban vesz részt, amelyek messze túlmutatnak az intézmény falain.

2021-ben is számos témával foglalkoztak munkatársaink, amelyek közül nem egy előadás vagy publikáció formájában a nagyközönség számára is elérhetővé vált.

#### *A tudományos munkatársak éves tématervei*

- a) Bagdi László: Csordás János országgyűlési képviselő élete és tevékenysége 1910–1919
- b) Bagdi László: Bihar Vármegye menekülthelyzete 1916–1924
- c) Bagdi László: Bihar Vármegye menekülthelyzete 1944–1945
- d) Bagdi László: Berettyóújfalu infrastrukturális fejlődése 1920–1928
- e) Bagdi László: Fráter László politikai pályafutása, kiemelve Bihar vármegyei alispáni tevékenységét 1926–1932
- f) Szőke Richárd Rajmond: Az 1922-es berettyóújfalui nemzetgyűlési választás
- g) Török Péter: A szabolcsi hajdúvárosok szerepe a Rákóczi-szabadságharcban. Archontológiai vizsgálatok.

- h) Török Péter: Berettyóújfalu 16–18. századi története (az állandó kiállítás kiállításvezetőjéhez).
- i) Török Péter: Kerekes Gyula élete és munkássága.

#### Konferencián tartott előadások

- a) Bagdi László: Berettyóújfalu vármegyeszékhellyé alakulása 1920–1928. Vármegyék és emberi sorsok konferencia. Berettyóújfalu, 2021. június 3. (Online)
- b) Bagdi László: Menekültkérdés Biharban 1916–1924. XII. Bihari Diéta, Berettyóújfalu, 2021. december 6.
- c) Szőke Richárd Rajmond: Az 1922-es berettyóújfalui választás a helyi sajtó tükrében. Debreceni Egyetem Történelmi Intézetének Hallgatói Konferenciája, online, 2021. május 7.
- d) Szőke Richárd Rajmond: Szilágyi Lajos útja az 1922-es választásokig. Vármegyék és emberi sorsok Trianon után konferencia, online, 2021. június 3.
- e) Szőke Richárd Rajmond: Széllal szemben – Szilágyi Lajos 1922-es választási kampánya. XII. Bihari Diéta, Berettyóújfalu, 2021. december 6.
- f) Török Péter: Minden héten háború. Egy új állandó kiállítás építésének margójára. Berettyóújfalu, 2021. szeptember 20. „MEGÚJULT ÁLLANDÓ KIÁLLÍTÁSOK A HAJDÚSÁGBAN ÉS BIHARBAN”.  
Megyei szakmai nap.
- g) Török Péter: A Bihari Múzeum (rövid) története. A Magyar Vidéki Múzeum Szövetsége éves konferenciája. Mátészalka, 2021. november 17–18.

#### A múzeum munkatársai által jegyzett publikációk

- a) Bagdi László: A világ közepe - Berettyóújfalu vármegyeszékhellyé alakulása 1920–1928. In: Bihari Múzeum Évkönyve XXVI. Szerk. Sándor Mária. 7–52.



- b) Bagdi László – Török Péter: Hazádnak rendületlenül... Egy korszakos közszolga ünnepi beszédének margójára. In: Bihari Múzeum Évkönyve XXVI. Szerk. Sándor Mária. 53–78.
- c) Szóke Richárd Rajmond. A Bihari Múzeum Évkönyve XXV. (könyvismertető). *Új Nézőpont*, 8. (2021) 2. 80–82.
- d) Török Péter: Erőfeszítések a kiváltságokért. A szabolcsi hajdúvárosok és II. Rákóczi Ferenc kapcsolata. In: *Urbs. Magyar Várostörténeti Évkönyv XV.* Főszerk. Kenyeres István. Budapest, 2020. 35–65. (2021-es megjelenés)
- e) Török Péter: Közgyűjtemények járványhelyzet idején – a Bihari Múzeum 2020. évi tevékenysége. In: *A Bihari Múzeum évkönyve XXVI.* Szerk. Sándor Mária. Berettyóújfalu, 2021. 151–160.
- f) Török Péter: Vicék és kapitányok. Néhány gondolat a szabolcsi hajdúvárosok Rákóczi-szabadságharc alatti közigazgatásáról. „Az ifjak tanítása oly nagy jó”. Tanulmányok Kovács Ágnes tiszteletére. Szerk. Fogarassy Zoltán – Mészáros Kálmán – Török Péter. Debrecen, 2021. 431–441.
- g) „Az ifjak tanítása oly nagy jó”. Tanulmányok Kovács Ágnes tiszteletére. Szerk. Fogarassy Zoltán – Mészáros Kálmán – Török Péter. Debrecen, 2021. 461. p.

#### A múzeum által megrendezett tudományos konferenciák

- a) Vármegyék és emberi sorsok Trianon után (online). 2021. június 3.
- b) XII. Bihari Diéta. Berettyóújfalu, 2021. december 6.

Emellett Török Péter munkatársként részt vesz Nemzetközi Inter-regionális Társadalomtörténeti és Néprajzi Kutatóközpont (Debrecen) munkájában, illetve az *Új Nézőpont* (<http://ujnezopont.biharkutatas.hu/>), a *Létünk* (<http://www.letunk.rs/>) és a Bihar-kutatás honlap (<http://biharkutatas.hu/>) szerkesztőbizottságának tagja.

## Pályázatok

A múzeumról elmondható, hogy minden évben keresi azokat a pályázati lehetőségeket, amelyek hozzátehetnek az intézmény működéséhez. Nem történt ez másként 2021-ben sem, amikor öt alkalommal nyújtottunk be pályamunkát.

- a) A Bihari Múzeum Évkönyve megjelentetésére. Pályázati azonosító: NKA 209188/00006. Elnyert összeg: **270 000 Ft**
- b) Régiekből Újfalu. Berettyóújfalu és környékének Árpád-kori története. Pályázati azonosító: NKA 203137/04371. Elnyert összeg: **700 000 Ft**
- c) A Bihari Múzeum papíralapú műtárgyainak átdobozolásához és költöztetéséhez szükséges szakmai anyag beszerzésére. Pályázati azonosító: NKA 209111/00004. Elnyert összeg: **600 000 Ft**

### Elbírálás alatt lévő pályázatok

- a) A Bihari Múzeum papíralapú műtárgyainak átdobozolásához és költöztetéséhez szükséges szakmai anyag beszerzésére. Megpályázott összeg: **1 498 198 Ft**
- b) A Bihari Múzeum interdiszciplináris kutatásait támogató pályázat. Magyar Génius Program (NKA). Megpályázott összeg: **8 000 000 Ft**

Amire az évkönyv megjelenik, már tudjuk, hogy az elbírálás alatt lévő pályázatok közül az állományvédelmi fejlesztésre irányuló beadvány 600 000 Ft, míg a Magyar Génius Program tudományos alprogramjától 8 000 000 Ft támogatás nyert el a múzeum.

A Magyar Génius Programnál érdemes megjegyezni, hogy a Bihari Múzeum 2021-ben felvételét kérte a Magyar Vidéki Múzeumok Szövetségébe, amely a novemberben, Mátészalkán megrendezett közgyűlésén tagjává fogadta intézményünket. Ezek a szakmai kapcsolatok vezettek el oda, hogy a múzeum lehetőséget kapott tudományos pályázat beadására, amelyben egy nagy ívű koncepciót állítottak össze pályázók. A bírálók támogatandónak ítélték a pályázatot, amely két évre biztosítja a Bihari Múzeumnak tudományos kutatások anyagi hátterét.

## Adatbázis-építés

A múzeum olyan új projektekbe fogott 2018-ban, amelyek múzeumi berkekben még nem váltak elterjedtté, inkább más közgyűjtemények jeleskedtek ezeken a területeken. Ilyennek tekinthetjük az adatbázis-építést, amely nélkül nem lehet rendesen publikálni a múzeum gyűjteményét, amely nélkül nincs meg az a biztos háttértudás, ami elengedhetetlen, hogy megbízható forrásként tekintsenek az intézményre. Első lépésként a Berettyóújfalui járás iparosainak és kereskedőinek adatbázisát kezdték el „építeni” a munkatársak, majd a Berettyóújfalu és Berettyószentmárton halotti anyakönyveinek forrásállományát kezdték el feldolgozni. Mindkét adatbázis az 1950 előtti korszakra fókuszál, amelyről a tudásunk egyre jobban bővíthető. Új munkafolyamat ez, amit a kollégáknak meg kellett tanulni, beleszokni, mert monoton, fárasztó és nagyon sok esetben nem könnyű feladat a korabeli iratokból kibogarászni az adatokat. Ezzel párhuzamosan zajlott és zajlik a berettyóújfalui és berettyószentmártoni telekkönyvi betétek feldolgozása, amelyben a közel 50 000 felvételtől álló állományt rendezik helyrajzi számonként, ingatlanonként a munkatársak.

Adatbázisban rögzített adatok

- a) Iparosok-kereskedők: 613 rekord
- b) Állami halotti anyakönyvek (Berettyóújfalu): 966 rekord

## Összegzés

Akik vette a fáradságot és végigolvasta ezt az összefoglalót, az pontos képet kaphat arról, hogy milyen mennyiségű és minőségű munkát végzett a Bihari Múzeum 2021-ben. A múzeum állandó kiállításának megnyitóján mondtam azt, hogy a legtöbb múzeumnak már az több éves, akár évtizedes munka lenne, hogy egy új állandó kiállítást rendezzen, felépítsen és megnyisson. A Bihari Múzeum amellet, hogy ezt a kérdést maradéktalanul abszolválta, lebonyolított egy teljes körű revíziót – ami máshol 7–10 évig tart – párhuzamosan a kiállítás építésével és még a régi és az új külső raktár költözésének előkészítését is megoldotta az a hét ember, aki

jelen pillanatban a Bihari Múzeumot alkotja. A napi szintű teendőkről – foglalkozások, előadások, koszorúzások, konferenciák, tárlatvezetések, rendezvények – már talán nem is kell beszélnünk, anélkül is látszik, hogy 2021-ben megújult a Bihari Múzeum, köszönhetően a munkatársaknak, név szerint Erős Annának, Fegyverné Marczin Vandának, Kondor Beátának, Szűcs Endrének, Bagdi Lászlónak, Szőke Richárd Rajmondnak és Török Péternek. Jól látható, hogy a Bihari Múzeumnak van koncepciója, van jövőképe, tudjuk, hogy honnan, milyen szintre szeretnénk eljutni, és ehhez minden lehetőséget megragadunk.

## 2021 - encounter of parallels. Overview of the activities of Bihari Museum

In 2021 Bihari Museum continued its journey it started in 2018 - despite the fact that the pandemic had a major impact on the vast majority of the projects to be fulfilled. The annual activities of the museum are basically built around the legal requirements as long as the circumstances make that possible. After the year of 2020 even 2021 couldn't be considered to be an ideal year for the Hungarian museum community. In addition to the COVID-19 situation the increased cost of services made substantial changes in tendering, and every public collection had to face overwhelming challenges. In 2021 the main areas of focus for the museum staff were the completion of the new permanent exhibition and opening it to the public, reconstruction of storage rooms of the building, revision of the entire collection, and preparation of a new external storage for the collection.